

Pædagogisk metode til at øge selvbestemmelse

- Udarbejdet på
Bredballe
Bofællesskaber

Skrevet af Lise-Lotte Mikkelsen
- i samarbejde med Mette Brinch og Sofie Fallesen

Forord

Bredballe Bofællesskaber har siden opstarten i 1985 forsøgt at sikre den enkelte beboer så høj grad af selvbestemmelse som overhovedet muligt. Det udgangspunkt har været centralt i tilrettelæggelsen af den enkeltes dagligdag. I starten var mulighederne måske begrænsede til at vælge mellem de tilbud, der enten blev præsenteret eller udvalgt af pædagogerne, til nu hvor beboerne har indflydelse på hvilken hjælp man ønsker samt hvordan og hvornår man vil have den. Under hensyntagen til den enkeltes forudsætninger har vi derfor arbejdet på at udvikle metoder, der sikrer dette. Langt hen ad vejen er disse metoder individuelle.

Bredballe Bofællesskabers boliger på Ringdams Kobbøl blev udvalgt til at deltage i Amtsrådsforeningens Jubilæumsprojekt. Vort mål har været at øge den enkeltes selvbestemmelse ved hjælp af gennembrudsmetoden. Vort fokus har været at finde frem til det, der er mest betydningsfuldt for den enkelte selv at bestemme. Projektet har været styret af Kvalitetsafdelingen i Århus Amt.

Fra dette projekt er medtaget PDSA testen som senere præsenteres. Vi vil gerne i denne forbindelse sige tak til Kvalitetsafdelingen. En særlig tak til Rene Buch Nielsen for stor hjælp, i forbindelse med denne guides tilblivelse.

Formålet med denne guide er dels, at beskrive de metoder vi har anvendt i forbindelse med at øge den enkeltes selvbestemmelse, og dels at gøre beskrivelsen anvendelig for andre som ønsker at arbejde med selvbestemmelse. Nærværende materiale indeholder derfor både erfaringer fra Bredballe Bofællesskaber og en guide som beskriver hvordan og med hvilke midler, der kan arbejdes for at øge den enkeltes selvbestemmelse.

Guiden er inddelt i tre afsnit. Det første afsnit beskriver, hvordan Bredballe Bofællesskaber har arbejdet med selvbestemmelse. Afsnit to gennemgår en model for, hvordan andre tilbud kan tilrettelægges deres indsats for øget brugerinddragelse. I afsnit tre følger nogle af de værktøjer som Bredballe Bofællesskaber har udviklet.

GUIDE

1. Beskrivelse af projektet

Definition

Selvbestemmelse som begreb kan være vanskeligt at forstå. Vi træffer beslutninger på forskellige niveauer og skelner mellem selvbestemmelse, brugerinddragelse og brugerindflydelse. Det kræver at tungen holdes lige i munden, når begrebernes betydning skal tydeliggøres i praksis. Visualisering letter i nogen grad forståelsen og derfor bruges farverne fra trafiklyset som visuel støtte. De tre begreber defineres og præsenteres derfor på følgende måde:

Når beslutninger træffes på baggrund af brugerindflydelse, vil det sige at andre tager en beslutning, men de kan godt lytte til gode råd fra den enkelte.

Når beslutninger træffes på baggrund af brugerinddragelse, vil det sige, at vi har medindflydelse og er fælles om beslutningerne.

Når beslutninger træffes på baggrund af selvbestemmelse, vil det sige man selv må bestemme, men man kan godt modtage gode råd fra andre.

En pædagogisk udfordring

Den pædagogiske opgave er at få omsat disse begreber til eksempler fra hverdagen og bruge begreberne i samarbejdet med den udviklingshæmmede, for at synliggøre de beslutninger og

aftaler der træffes i den enkeltes eget liv. Begreberne kan også bruges, når vi skal definere de demokratiske processer.

Vi har valgt at fokus nødvendigvis må være, at finde frem til de beslutninger, der har størst betydning for den enkelte selv at bestemme. I det følgende vil vi gennemgå den fremgangsmåde og metode, vi i 2006 har arbejdet med i Gennembrudsprojektet.

Kursusforløb for de udviklingshæmmede

I forsøget på at implementere begrebsforståelsen for indflydelse på de tre niveauer, blev alle sejl sat til for at gøre projektet synligt. Det er ingen hemmelighed, at projektet i noget omfang har været alt andet end en tilpas forstyrrelse. Det har været en ordentlig mundfuld.

Udvikling frem til et kursusforløb

I opstartsfasen til Jubilæumsprojektet har formidling af projektet været et spørgsmål om information på personale og beboermøder. Lad os se realiteterne i øjnene. Det var langt fra alle der havde et klart billede af projektets formål. Der var måske endnu færre der havde et billede af omfanget af det arbejde, der skulle planlægges og udføres i forbindelse med projektet. I projektgruppen blev vi hurtigt enige om, at vi måtte starte projektet med et kursusforløb. Det var nødvendigt, at der var et begyndelsestidspunkt for projektet.

SELVBESTEMMELSE

Vi var i projektgruppen afhængige af alle pædagogers faglige tilrettelæggelse. Gennembrudsmetoden skulle spredes så alle pædagoger havde ejerskab.

Endelig var det også tanken, at i arbejdet med at udvikle individuelle kommunikations metoder, ville vi ikke nå nogen vegne, hvis ikke opgaven blev lagt i hænderne på kontaktteams. Hvert kontaktteam skulle vurdere, hvordan de ville gribe opgaven an, for at støtte den enkelte beboer i at blive mere bevidst. Vi valgte derfor at dele projektet op i faser.

1. Første fase - opstartsfasen

Her blev såvel beboere som medarbejdere i øbende orienteret. Det var dog projektgruppen der arbejdede. I projektgruppen planlagde vi forløbet, samtidig med, at vi testede om de metoder vi ønskede at udvikle kunne virke. Der blev i den fase holdt ugentlige møder, hvor den pædagogiske metodeudvikling og faglige planlægning fandt sted. Her deltog kun medarbejdere og leder. Derudover blev der afholdt møder med beboerrepræsentanterne. De var blevet valgt af deres kammerater til at sidde i gruppen. Opgaven på møderne var i opstartsfasen at være med i kursusplanlægningen. Derudover har beboerne orienteret om gruppens arbejde på beboermøderne. Det blev også klarlagt, at kursusforløbet skulle bestå af to kursusdage med en uges mellemrum.

2. fase - kursusforløbet

Inden kursusforløbet var alle kontaktteams blevet introduceret til gennembrudsmetoden. De havde fået til opgave at udvikle individuelle kommunikations metoder til støtte for den enkelte beboer, som skulle være klar til dagene efter første kursusdag. Vi havde valgt at 1. kursusdag, hvor alle beboere og kontaktpædagoger var deltagere, skulle være startskuddet for alles involvering. Dette for at sikre, at når vi skal måle på vore resultater, så ville det have afgørende betydning, at de personer, der deltager i projektet, er nogenlunde lige langt. I ugen efter 1. kursusdag fik alle beboere hjælp til at udtrykke, hvad der er betydningsfuldt for den enkelte selv at bestemme. Efter en uge deltog alle beboere på 2. kursusdag, hvor deres ønsker om forandringer blev behandlet.

3. fase - opfølgningen og implementeringen

Efter kursusdagene var opgaven at få lavet handleplaner på de mange ønsker beboerne gav udtryk for. Derudover skulle de metoder, som har optimeret den enkeltes forudsætninger for at italesætte ønsker om selvbestemmelse, bearbejdes, beskrives og indføres som en del af en pædagogisk metode til brug ved lignende opgaver.

SELVBESTEMMELSE

Et vellykket kursusforløb på Bredballe Bofællesskaber - inspiration og fest går hånd i hånd

Vi var ikke i tvivl om, at et kursusforløb nok skulle blive en succes på det sociale plan. Hvem elsker ikke en god fest. Men hvorvidt kurset også på det "faglige" udbytte ville have gennemslagskraft, var mere usikkert.

De nødvendige overvejelser

Når man i arbejdet med udviklingshæmmede skal tilrettelægge undervisningsforløb, der kan rumme 18 personers forskellige forudsætninger for at forstå budskabet, vil det kræve en særlig tilrettelagt individuel støtte. Vi lagde os på et niveau, som vi havde en forventning om kunne ramme bredt, og derudover prioriterede vi en høj individuel støtte gennem hele forløbet.

Målet med kursusforløbet var:

- At øge den unges bevidsthed om egne rettigheder
- At øge den unges bevidsthed om, hvornår beslutninger træffes på baggrund af:
Brugerindflydelse, brugerinddragelse og selvbestemmelse i forhold til eget liv
- At blive bevidst om, hvad der er betydningsfuldt for den enkelte selv at bestemme

Den 16. maj 2006 tog vi af sted på 1. kursusdag, som var planlagt med det mål at skulle inspirere deltagerne. Her kom Team Skovly fra Ribe og fortalte om, hvordan de arbejder med de tre begreber og farvekoden, som er beskrevet tidligere. Team Skovly var Ribe Amts projektgruppe i Gennembrudsprojektet. De havde på Skovly arbejdet med samme definition som vi har valgt, og ville i projektperioden øve beboernes evne til at formidle indholdet af og forskellen på de tre bestemmelsesniveauer. Det var første gang de tre unge udviklingshæmmede fra Skovly holdt deres oplæg for ligesindede. Ligeledes kom Lisbeth Jensen fra Ulf og fortalte om udviklingshæmmedes rettigheder. Efter oplæggene var en spørgerunde. Først skulle de 18 unge dog have hjælp til at få omsat oplægget til spørgsmål. Spørgsmål som satte deres egen indflydelse på forskellige niveauer i relief (se samtalskema under Bilag). Dagen blev afsluttet med en fest.

Bearbejdning af 1. kursusdag og forberedelse til 2. kursusdag. De følgende dage efter 1. kursusdag blev beboerne interviewet. Dette var der afsat tid til, i såvel beboernes som pædagogernes kalender. Det var alfa og omega, at alle havde det materiale, der skulle bringe udviklingsarbejdet videre. Målet var som ovenfor beskrevet, at finde frem til det som er betydningsfuldt for den enkelte selv at bestemme. I et selvbestemmelseskema blev en lang række beslutninger defineret. Selvbestemmelseskemaet er et centralt dokument i projektet, hvor beslutninger indordnes under beslutningsniveauerne. Nogle beslutninger vurderede beboeren, bliver taget på det rigtige niveau.

Det vil sige, at beboeren var enig i og tilfreds med:

- At andre havde taget beslutningen for beboeren
- At beslutningen var lavet i et samarbejde med pædagogerne eller andre
- At beslutningen er taget på baggrund af selvbestemmelse

2. kursusdag

Hver beboer medbragte deres selvbestemmelseskemaer til 2. kursusdag ugen efter. Her var alle beboere plus projektgruppen på kursus. Den enkelte beboer fremlagde med hjælp fra en kursusleder sit ønske i gruppen. Alt efter forudsætninger, kunne beboeren selv fremkomme med løsningsforslag. Til det formål havde den enkelte medbragt de kommunikative støtterskaber som var udviklet. Efter fremlæggelsen blev de spurgt, om de ville høre deres bofællers gode ideer. I evalueringen efter kursusdagen var der mange, der gav udtryk for, at det havde været sjovt at høre hvad kammeraterne foreslog. Den enkelte beboer skulle i denne proces gerne blive bevidst om, hvordan vedkommende kunne komme videre med de ønsker om selvbestemmelse vedkommende måtte have. For at processen fik værdi for den enkelte, som tidligere nævnt i forbindelse med forberedelsen inden 1. kursusdag, blev det kontaktpersonernes opgave at planlægge, teste og udarbejde metoder der sikrer størst mulig individuel støtte til den enkelte. Disse metoder blev beskrevet i en guide til personalet, hvor projektgruppens erfaringer var formuleret.

2. Guide og tidsplan for projekt til øget selvbestemmelse

I det følgende skitseres den tidsplan som Bredballe Bofællesskaber har fulgt i projektforløbet. Datoerne og faseinddelingen er vejledende.

Fase 1. Opstart og planlægning: 1. januar - 15. april (3 ½ måned)

- Løbende orientering om projektet på personalemøder og beboermøder
  - Ugentlige møder for projektmedarbejdere
  - Planlægning og testning af pædagogiske metoder
  - Beskrivelse af pædagogiske metoder
  - Møder efter behov med beboerrepræsentanter
  - Planlægning af de praktiske detaljer omkring kurset

Fase 2. Gennemførelse af kursusforløb 15. april - 15. juni (3 måneder)

- Ugentlige møder i projektgruppen
- Fælles drøftelser på personalemøder og beboermøder
- Forberedelse til og spredning af metoder til de ansvarlige pædagoger
- Kontaktpædagogerne planlægger, tester og udarbejder pædagogisk metode
- 1. kursusdag/inspirationsdag
- Interview af beboerne. Finde frem til de ønsker, som beboeren skal have med på 2. kursusdag: Hvad er det mest betydningsfulde selv at bestemme
- 2. kursusdag

SELVBESTEMMELSE

GUIDE

Inspiration til interview og interviewsituationen

Fase 3. Handleplan og dokumentationougust - 31. december (5 måneder)

- Ugentlige møder i projektgruppen
- Fælles drøftelser på personalemøder og beboermøder
- Handleplaner udarbejdes af kontaktpædagogen, så vidt muligt i samarbejde med den unge
- De individuelle metoder beskrives
- Dokumentation til beboeren udarbejdes

Inspiration og guidelines til det pædagogiske arbejde

I forbindelse med første fase i projektet, udarbejdede vi et inspirationshæfte til kontaktgrupperne. De skulle begynde at tilrettelægge den pædagogiske metode, og på baggrund af de erfaringer vi gjorde, og de test vi havde udført, havde vi udarbejdet et inspirationshæfte med guidelines til at interviewe beboerne og rammerne omkring interviewet.

Hver kontaktgruppe skal have tilrettelagt en individuel metode tilpasset beboeren inden den 1. kursusdag. Denne metode skal have det sigte, at I skal gennemføre et interview med så høj en grad af validitet som muligt, så vi kan opnå de opstillede mål for den enkelte. Den person der skal gennemføre interviewet, er ansvarlig for den endelige tilrettelæggelse. I teamet tages udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger. Det betyder at jeres erfaringer fra tidligere interviews, neuroscreening el. andre relevante tests samt praktiske detaljer medtages i planlægningen. Der er afsat opfølgningstimer i arbejdsplanen i dagene efter 1. kursusdag, som skal respekteres, da det er af afgørende betydning, at hver beboer kommer med et færdigt materiale til 2. kursusdag.

Vi har i projektgruppen gjort os nogle erfaringer om det at udfylde et selvbestemmelseskema. Vi har valgt at tage udgangspunkt i den aftale vi har lavet med den enkelte om hvordan hjælp og pædagogisk bistand skal løses. I vores test har vi brugt:

- Dele af aftalen om praktisk og pædagogisk bistand
- Det vil også være nødvendigt at kigge på de drømme og ønsker der ligger i § 111 planen. Derudover kan man med fordel tage højde for, om der er beslutninger man vurderer vigtige for beboerens trivsel.

Husk det endelige mål er at finde frem til det, der er **best** betydningsfuldt selv at bestemme.

SELVBESTEMMELSE

Gode råd baseret på erfaring

Vores erfaring med at interviewe brugerne er:

- At det er for abstrakt bare at spørge ud i det blå. Derfor er vi nødt til at tage udgangspunkt i den unges liv og de aftaler der er lavet

- At kommunikationsformen er afdækket på forhånd (skal det foregå verbalt, visuelt, eller med konkrete.)
- Det er vigtigt at anvende den viden vi har om beboeren. Kan beboeren f.eks. ikke anvende mere end en sansekanal ad gangen, skal interviewet tilrettelægges, så man enten anvender auditive eller visuelle støttesystemer
- Støtte systemer er kun en hjælp hvis de forstås, hvorfor de skal afprøves inden I går i gang med interviewet
- Vores erfaring er, at det er vigtigt, at der er ro til at gennemføre interviewet
- At man sidder i et uforstyrret rum
- At det er vigtigt, at man er godt forberedt på samtalens indhold og formål
- At der afsættes god tid til at beboeren får tid til at tænke og svare

eren kan forholde sig til små detaljer. Det skal nævnes, at vi på Ringdams Kobbøl har beboere, med så svage kommunikative forudsætninger, at de ikke vil kunne forstå betydningen af dette projekt.

Vi har dog valgt at alle beboere på Ringdams Kobbøl skal være omfattet af projektet. Det har derfor været kontaktpædagogerens opgave at finde områder, som er mest betydningsfulde for den svage beboer selv at bestemme. Det kan være områder hvor beboeren udtrykker stor vilje eller glæde. Det kan også være områder, der ofte kan være konfliktfyldte. Det vil være kontaktgruppens opgave at finde løsningsforslag til eventuelle forandringstiltag. Ofte vil der være behov for konkrete kommunikationssystemer, ligesom betydningen af beslutningsniveauet skal tolkes af pædagogen i situationen.

Som bilag er vedlagt et udfyldt metode skema som et eksempel på en svagt fungerende beboer. Ved hvert eksempel skal beboerne også spørges om de er tilfredse med den foreliggende afgørelse

Eksempler på spørgeteknik

Vi har lavet tre eksempler, som kan inspirere til spørgeteknik i forbindelse med udfyldelse af selvbestemmelseskemaer. Eksemplerne er anonymiserede og sammenskrevet af flere tests. Vi har taget udgangspunkt i aftalen om praktisk og pædagogisk bistand. I nogle af eksemplerne har vi taget højde for, at beboeren tænker i helheder (overblik) mens der er et eksempel på at bebo

Vil du gerne selv bestemme?

Vil du gerne have hjælp/ være med til at bestemme?

Er det i orden andre bestemmer?

GUIDE

Eksempel på test 1

M. bliver spurgt ud fra nogle overordnede overskrifter fra aftaleskemaet. M. bliver spurgt om, hvem der bestemmer, hvad hun køber til sit køleskab. Hun får tre svarmuligheder:

1. Grønt kort med billede af sig selv m. et lille øre
2. Gult kort med billede af sig selv og pædagogerne
3. Rødt kort med billede af pædagogerne m. et lille øre

M. vælger det kort, hun synes passer. Måske vurderer pædagogen, at svaret er i uoverensstemmelse med den faktiske aftale. M. mener måske, at hun selv bestemmer, hvad hun køber ind, men pædagogen ved, der foreligger en fast aftale om hjælp til kostvejledning. Her må pædagogen der interviewer stille modspørgsmål.

Eks.: "Hvem bestemmer hvad du køber ind til dit køleskab?"

M.: Tager det grønne kort, og siger "mig".

Pæd.: "Bestemmer pædagogerne hvad du må købe til dit køleskab?"

Eller: "Bestemmer du det sammen med pædagogerne?"

På spørgsmålet om, hvorvidt M er tilfreds med denne afgørelse svarer M., at hun gerne selv vil bestemme hvad der skal stå på indkøbslisten, men siger også hun er glad for, sådan som det er nu.

Eksempel på test 2

H. spørges ud fra et skema. Emnerne tager udgangspunkt i overskrifter hentet fra den foreliggende aftale om praktisk og pædagogisk bistand. Hun bliver introduceret til den hjælp hun får: "Når du laver indkøbsseddel, så hjælper pædagogen med at skrive de varer ned, som du skal købe. Indkøbslisten som er aftalt følges og den hænger i din lejlighed." Svar mulighederne er:

Tilfreds: Ja, jeg er tilfreds.	Ikke tilfreds:	Vil gerne selv: Ja, jeg vil gerne selv:	Bemærk: "Dejligt så kan jeg snakke med jer bagefter. Vi har bestemt det sammen.

Under bemærkning anmodes H. om at tage stilling til hvem der har bestemt, at det skal være sådan. Hun er tilfreds og afgørelsen om hjælp er gul.

Det kan tolkes derhen, at det ikke er betydningsfuldt for H. at få større selvbestemmelse.

Eksempel på test 3

K. interviewes om alle detaljer i aftalen om praktisk og pædagogisk bistand. K. introduceres til den hjælp hun får:

I aftalen står: "Pædagogen smører creme på kroppen":

Tilfreds:	Ikke tilfreds:	Vil gerne selv: Ja, jeg vil gerne selv:	Delvis tilfreds:	Bemærk: Jeg vil gerne selv smøre creme på de steder på min krop jeg selv kan nå.

Det kan tolkes derhen, at det er betydningsfuldt for K. selv at smøre sig ind i creme, der hvor hun kan nå.

At indføre svar i selvbestemmelseskemaet

I det følgende giver vi eksempler på, hvordan svarene skrives i selvbestemmelseskemaet. Dette skema skal medbringes på 1. kursusdag.

Alle spørgsmål og svar skal skrives ind i et selvbestemmelseskema, og sættes bagerst i beboerens kursusmappe. I samarbejde med beboeren vælges nogle vigtige punkter ud, som skrives i et andet selvbestemmelseskema. Det er punkter, hvor beboeren ønsker en forandring. På 2. kursusdag skal man forsøge at tydeliggøre, hvordan beboeren kommer videre med

sine ønsker. I må gerne skrive små notater, eller hjælpe beboeren frem til en erkendelse, men det er vigtigt at være tro mod beboerens ønsker. De følgende eksempler ligger i forlængelse af de førnævnte tre eksempler.

Eksempel med M:

Hvem bestemmer hvad du køber ind til dit køleskab?

Områder med brugerindflydelse.	Områder med brugerinddragelse.	Områder hvor der ønskes
	Pædagogens vurdering er, at M. får hjælp til kost vejledning. M. giver udtryk for, at hun er tilfreds med den måde hun får hjælp på.	M. tager det grønne kort. M. vil gerne selv

SELVBESTEMMELSE

Eksempel med H:

Hjælp til at lave indkøbsliste:

Områder med brugerindflydelse.	Områder med brugerinddragelse	Områder, hvor der ønskes selvbestemelse
	Pæd. Hjælper mig ud fra listen i min lejlighed. Vi bestemmer sammen. Det er dejligt.	

Eksempel Med K:

Pædagogen smører creme på din krop.

Områder med brugerindflydelse	Områder med brugerinddragelse	Områder hvor der ønskes
Pædagogen smører creme på.		Jeg vil gerne selv smøre creme på de steder jeg kan nå.

Det skal, når interviewet er færdigt, drøftes med K., om det at smøre creme på de steder hun kan nå, skal have høj prioritet.

Når det endelige selvbestemmelseskema udfyldes, som beboeren medbringer på 1. kursusdag, skal det klart fremgå, hvilke indsatsområder den enkelte beboer ønsker større indflydelse på. På 2. kursusdag skal man finde frem til, hvordan beboeren kan komme videre med sine ønsker om større indflydelse. For dem, der har mange ønsker om større selvbestemelse, vil det være nødvendigt at nå frem til en prioritering. I bilagsdelen vedlægges et eksemplar af et selvbestemmelseskema der kan bruges.

Anvendelse af test

For at finde frem til en kommunikationsform som tilgodeser den enkelte beboer, bliver det nødvendigt at lave små tests. En nem og tilgængelig form for test er PDSA testen. Anvendes PDSA test vil projektgruppen gerne have et eksemplar af testen. Kendetegnende for en PDSA test er, at forløbet dokumenteres skriftlig.

- P = Plan: Man planlægger: Hvem, hvor, hvornår, hvad, osv. med hvilket formål?
- D = Do: Man udfører testen og beskriver kort forløbet og eventuelle afvigelser for plan.
- S. = Study: Man analyserer, reflekterer, sammenligner med planens forventning. Hvad har vi lært?
- A = Act: Kan metoden anvendes. Skal den justeres og afprøves igen?

Yderligere information

I kan høste store erfaringer om potentielle indsatsområder undervejs i dette forløb. Ikke kun, hvor de unge ønsker større selvbestemmelse, men også på områder, hvor vi skal arbejde med egen erkendelse. Endelig vil dette projekt måske gøre jer klogere på nogle pædagogiske metoder til anden brug. Skriv jeres metode og jeres overvejelser ned, så vi kan opsamle erfaringer. Sørg for at udarbejde en kort pædagogisk beskrivelse af den metode i har anvendt:

- Hvad gik godt?
- Hvad gik skidt?
- Hvilke forudsætninger lagde I til grund for de anvendte metoder?
- Overvejelser vi kan blive klogere af Dette materiale kan danne grundlag for jeres videre tilrettelæggelse af projektet. Skriv notater undervejs, så I ikke uger efter skal sidde og rekonstruere, hvilke erfaringer I gjorde jer. I det efterfølgende bilagsafsnit kan I finde de bilag, som er nævnt i guiden og anvendt på Bredballe Bofællesskaber. Nærmere oplysninger om metode og planlægning kan fås ved henvendelse til

Lise-Lotte Mikkelsen
Bredballe Bofællesskaber
Tlf.: 76 43 91 00

Afsnit 3: Bilag og eksempler

Bilagsoversigt:

Bilag 1: Invitation til kursusforløb og kursusprogram for 1. og 2. kursusdag, som Bredballe Bofællesskaber har anvendt. Invitation og kursusprogram kan inspirere til udformning af et tilsvarende kursusforløb.

Bilag 2: Samtaleskema i forbindelse med oplæg på 1. kursusdag. Bredballe Bofællesskaber har rigtig god erfaring med at bruge 10 minutter til at snakke om et oplæg, før der stilles eventuelle spørgsmål. Til det formål anvender vi et samtalskema.

Bilag 3: Metodebeskrivesskema som anvendes til bl.a. at kortlægge forudsætninger og kommunikationshjælpemidler i forbindelse med afdækning af ønsker til øget selvbestemmelse. Metodebeskrivesskemaet vedlægges både tom skabelon, og som et udfyldt et udfyldt skema.

Bilag 4: Selvbestemmelseskema som anvendes til at gengive beslutningsniveauer for den enkelte beboer.

Bilag 5: Skema til gengivelse af de fokusområder, som den enkelte beboer har et ønske om gøres til genstand for ændringer. Bilag 6: PDSA skema.

Biilag 6: PDSA cirkel, som er medtaget fra gennemskudsmetoden.

GUIDE

Bilag 1 kursusmateriale (oplæg) til alle beboere:

Oplæg til alle beboere:

Så er tiden endelig kommet til at vi skal på kursus. Vi har glædet os i kursusudvalget til at præsentere programmet. Lige nu sidder du med det i hånden. På de sidste beboermøder på Ringdams Kobbøl har vi snakket om de tre svære begreber:

Først er der den grønne. Grøn betyder selvbestemmelse. Det vil sige at vi må selv bestemme men vi må gerne lytte til gode råd fra andre.

Så er der den gule: Gul betyder brugerinddragelse. Du inddrages i beslutningerne. Det betyder, at vi bestemmer sammen.

Til sidst er der den røde. Brugerindflydelse. Det betyder at nogle andre tager beslutningen og bestemmer, men de vil gerne lytte til hvad du siger.

På kursusdagen skal vi møde nogen som har arbejdet med de svære ord og farvernes betydning længere tid end vi har. Vi skal også hilse på Lisbeth fra Ulf. Kursusdagen er en idé dag. Det vil sige, at vi kan få tanker på gød og få gode ideer. Vi skal gerne blive mere bevidste om, hvornår beslutninger træffes på baggrund af: **Brugerindflydelse**, hvornår det er **brugerinddragelse** eller hvornår det er **selvbestemmelse**. Men vigtigst af alt er at vi sammen skal finde frem til, hvad der er vigtigt for dig **selv at bestemme** i dit eget liv.

SELVBESTEMMELSE

Program

Velkommen til vores første kursusdag.
Kursus program for den 16. maj 2006

09.30-10.00 Vi ankommer til forsamlingshuset

10.00-10.20 Formiddagskaffe

10.20-10.30 Velkomst ved udvalget
og en velkomstsang

10.30-11.30 Team Skovly fra Ribe vil fortælle
om **brugerindflydelse**, **brugerinddragelse** og
selvbestemmelse

11.30- 11.40 Vi snakker med sidemanden om
oplægget og finder ud af, hvilke spørgsmål vi
skal stille

11.40- 12.00 Vi må gerne stille spørgsmål til det
vi lige har hørt

12.00-13.00 Frokostpause.

13.00- 14.00 Lisbeth fra ULF fortæller om ret-
tigheder

14.00-14.10 Vi snakker med sidemanden om
oplægget, og finder ud af, hvilke spørgsmål vi
skal stille

14.10-15.00 Birthe Kidholm runder dagen af.
Kursusudvalget siger tak for kursusdag og vi
synger en sang.

Resten af dagen reserveret til hygge og fest.
Vi ses klokken 18.00 til Festmiddag i
Glasarkaden.

2. Kursusdag (opfølgingsdag)

Efter inspirationsdagen den 16. maj skal du
sammen med en pædagog finde frem til
hvad der er vigtigt for dig **selv at bestemme**
(**Selvbestemmelse**). Du skal også snakke med
pædagogen om, hvornår du har **medbestem-**
melse (Brugerinddragelse) og endelig skal i finde
frem til, om der er situationer, hvor **andre har**
besluttet (Brugerindflydelse) noget på dine
vegne.

Mandag den 22. maj

10.00- 15.00 i Konferencerummet

10.00-10.20 Morgenkaffe og velkomst og sang

10.20-12.00 Vi arbejder med selvbestem-
melseskemaerne

12.00-12.45 Frokostpause

13.00-14.15 Vi arbejder med
selvbestemmelseskemaerne

14.15-15.00 Eftermiddagskaffe og afslutning

Bilag 2. Samtaleskemaer

Hvad synes du var spændende at høre om?

Kunne du kende noget, da der blev fortalt om selvbestemmelse

Kom du til at tænke på noget fra dit eget liv?

Hvad vil du gerne spørge Team Skovly om?

Kunne du kende noget, da der blev fortalt om Brugerindflydelse

Kunne du kende noget da der blev fortalt om Brugerinddragelse

SELVBESTEMMELSE

Samtaleskema til brug efter indlæg fra ULF

Hvad synes du var spændende at høre om?

Kom du til at tænke på noget fra dit eget liv?

Kom du til at tænke på dine egne rettigheder?

Hvad vil du gerne spørge Lisbeth om?

Bilag 3. metodebeskrivelse - skabelon og udfyldt

METODEBESKRIVELSE

Udfyldt af: _____

Beboers navn: _____

Kontaktgr./team: _____

Interviewes af: _____

Hvornår: _____

Hvilke forudsætninger skal der tages højde for:

Hvilke grundforanstaltninger skal være til stede:

Hvilke støttematerialer skal anvendes:

Hvad skal afprøves i en mindre test:

Erfaringer og justeringer fra testen:

SELVBESTEMMELSE

Eksempel på udfyldt metodebeskrivelse

Udfyldt af: ZZ

Beboers navn: NN

Kontaktgr./team: ZZ, YY, XX

Interviewes af: ZZ

Hvornår: *NN interviewes ikke, men fokusområderne vurderes i situationen.*

Hvilke forudsætninger skal der tages højde for:

NN er meget visuel. Fanger det der er lige nu, og er meget konkret tænkende. Hun er ikke i stand til at føre en længere samtale. Har mange automatiserede spørgsmål. Ingen begrebsforståelse. Vi skal være meget opmærksomme på NN's signaler og dermed læse hende.

Hvilke grundforanstaltninger skal være til stede:

Rolige omgivelser: NN's lejlighed.

Fysisk overskud: Ingen kramper

At det NN er i gang med bliver afsluttet inden vi påbegynder en undersøgelse/ interview.

God tid

Hvilke støttematerialer skal anvendes:

Billeder af NN og af pædagogerne. Spørg hende i situationen.

Hvad skal afprøves i en mindre test:

NN må vælge to ting og have med på arbejde.

NN' s sengetid.

Først spørges NN ved hjælp af billeder, bagefter spørges hun i situationen.

Erfaringer og justeringer fra testen:

NN kunne ikke anvende billederne, da de krævede for meget fokus. Derved hørte hun ikke spørgsmålene.

Hvordan gik interviewet:

I rolige omgivelser gik det godt.

Hvad lærte jeg undervejs:

At NN profiterer af at blive spurgt i situationen meget konkret.

Bilag 5. Skema til opsamling af fokusområder

Navn:
Omr:

Tilfreds

JA

NEJ

Ønsker

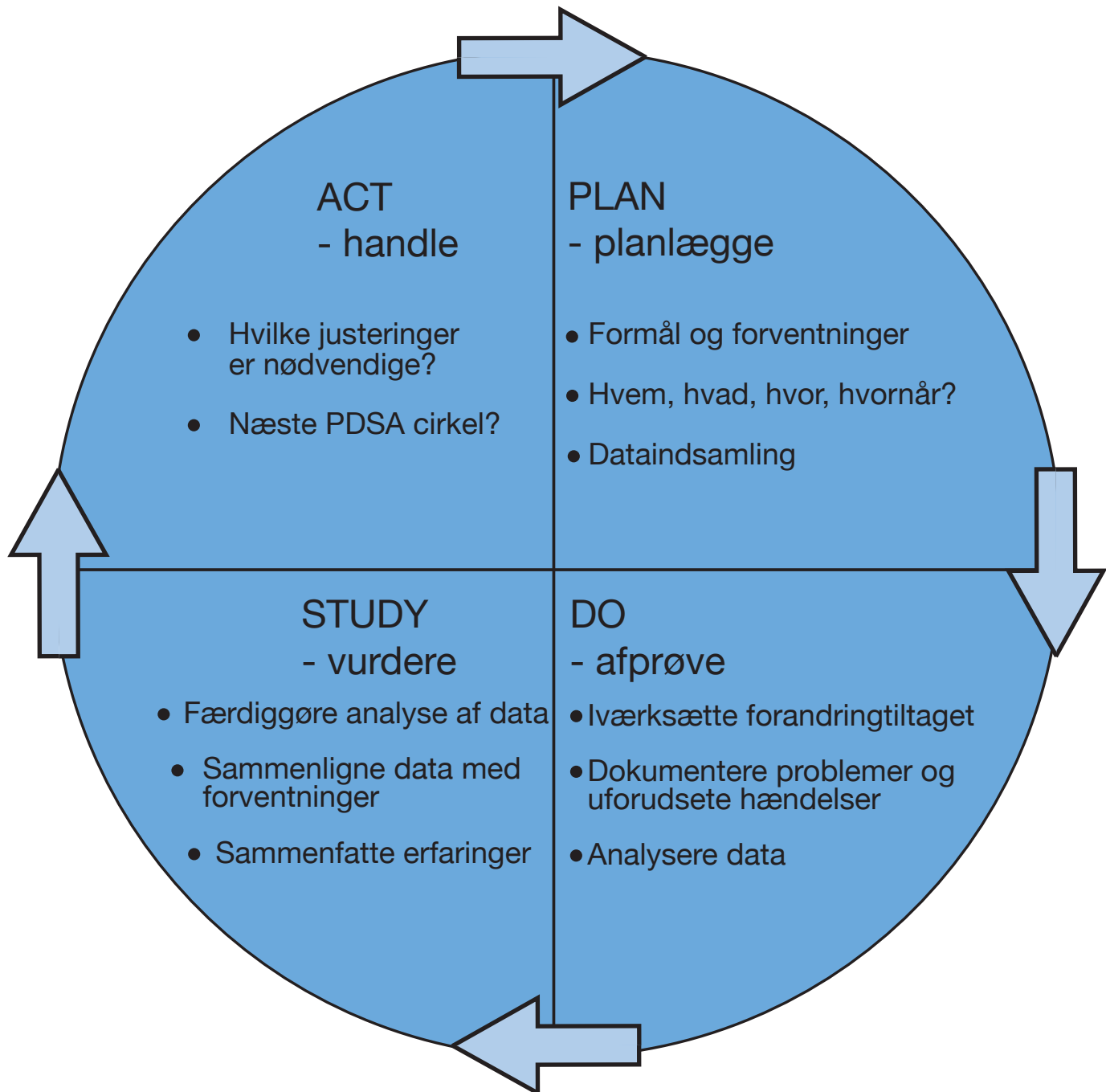
Hvordan

Hvem

Andet

SELVBESTEMMELSE

Bilag 6 PDSA cirklen

SELVBESTEMMELSE

